

Nr 105.

Av herr **Hallin m. fl.**, om Sveriges anslutning till den av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte förordade generalakten i dess helhet.

Den av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte i Genève i september 1928 till antagande förordade generalakten (*Acte général*) förutser i kap. I förlikningsförfarande inför en ständig eller särskilt konstituerad, opolitisk förlikningsnämnd uti tvister av alla slag, som icke kunnat lösas på diplomatisk väg. Förfarandet innebär ett försök till fredligt biläggande av tvister. Härigenom vinnes under alla förhållanden en värdefull frist för eftertanke hos de tvistande parterna, även om förlikningsorganet icke skulle lyckas bilägga tvisten. Då förlikningsförfarandet icke utmynnar i ett för parterna bindande beslut, är det emellertid av den största betydelse att vid sidan om förlikningsorganet insätta domstolsorgan, som slutgiltigt avdömer tvister, som icke på annat sätt kunnat bringas ur världen. Enligt generalaktens kap. II skola också tvistefrågor av juridisk natur hänskjutas till den fasta mellanfolkliga domstolen i Haag — försåvitt icke parterna enas om en särskild skiljedomstol. Den fasta domstolen handlägger frågan i enlighet med bestämmelserna i sin stadga. Sålunda skall domstolen till grund för sitt avgörande i tvistefrågan lägga gällande materiell folkrätt utom för det fall, att parterna enats om att förläna den behörighet att döma *ex aequo et bono*. Oavsett föreskrifterna i kap. I skola dock juridiska tvister endast hänskjutas till förlikningsförfarande före domstolsbehandling under förutsättning, att de tvistande parterna enas därom. Vad tvister av icke-juridisk natur beträffar, skola de, sedan förfarandet inför förlikningsnämnd misslyckats, hänskjutas till en särskilt konstituerad skiljedomstol, sammansatt av fem medlemmar, bland vilka vardera parterna utser en och de övriga tre utses gemensamt bland medborgare i någon tredje stat. Genom särskilt skiljeavtal mellan parterna bestämmes föremålet för tvisten och det förfarande, som skall följas; subsidiärt tillämpas bestämmelserna i Haagkonventionen av den 18 oktober 1907 om avgörande på fredlig väg av internationella tvister. I brist på föreskrifter i skiljeavtalet eller vid frånvaro av skiljeavtal tillämpar domstolen gällande folkrätt, och endast i den mån sådana rättsgrundsatser icke finnas, vilka äro tillämpliga på tvisten, skall domstolen döma *ex aequo et bono*.

Generalakten står öppen för anslutning för varje stat, som är medlem av Nationernas förbund, liksom ock för de till förbundet icke anslutna stater, till vilka Nationernas förbunds råd i sådant syfte översänt avskrift av ge-

neralakten. Dyligt översändande har skett till Afganistan, Amerikas förenta stater, Brasilien, Costa Rica, Egypten, Equador (Mexiko), De socialistiska Sovjetrepublikernas Union och Turkiet.

Generalakten är sålunda ett till sin typ universellt skiljedomsfördrag förutseende obligatorisk skiljedom i alla tvister.

Anslutning till generalakten kan ske genom enkel förklaring avgiven till Nationernas förbunds generalsekreterare. Den behöver emellertid icke omfatta akten i dess helhet utan kan även inskränka sig till aktens bestämmelser om endast förlikningsförfarande eller till dessa och bestämmelserna om domstolsbehandling av juridiska tvister.

Generalaktens elasticitet ökas än ytterligare därigenom, att staterna vid anslutningen kunna uppställa bestämda förbehåll — vilka dock hänföra sig till förlikningsförfarande endast om detta uttryckligen anges. Från det i akten förutsedda förfarandet kunna genom förbehåll undantagas 1:o tvister, som härflyta ur fakta, tillhörande en förgången tid, 2:o tvister, hänförande sig till frågor, som enligt folkrätten faller under stats exklusiva kompetens, samt 3:o tvister, som hänföra sig till bestämda frågor eller väl avgränsade kategorier av ämnen. De i äldre skiljedomsfördrag ofta förekommande, till sin exakta innebörd obestämda förbehållen för tvister berörande statens livsintresse, självständighet, ära etc. äro sålunda icke medgivna enligt generalakten. Meningsskiljaktigheter rörande den praktiska användningen av ett förbehåll (liksom i övrigt alla tvister rörande aktens tolkning eller tillämpning) skola avgöras av den fasta mellanfolkliga domstolen.

En förbehållslös anslutning till generalakten i dess helhet har ägt rum av bland annat övriga nordiska länder samt Nederländerna, sålunda de stater med vilka Sverige i första hand plägar bedriva ett intimt samarbete inom Nationernas förbund.

Även Sverige har anmält sin anslutning till generalakten, dock icke till denna i dess helhet utan endast till dess bestämmelser om förlikningsförfarande samt om domstolsbehandling av juridiska tvister. Med hänsyn till att Sverige redan tidigare anslutit sig till den s. k. fakultativa klausulen i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, innebär ett biträdande av generalakten i nyss nämnda delar för Sveriges del i stort sett intet annat nytt än ett generellt åtagande att underkasta icke-juridiska tvister förlikningsförfarande inför opolitiska förlikningsorgan, en princip, som Sverige städse sökt främja och vilken även vunnit tillämpning i samtliga de bilaterala avtal, som Sverige under senare år har slutit.

Vid övervägandet av frågan om en anslutning även till generalaktens bestämmelser om skiljedomsförfarande i icke-juridiska tvister bör beaktas, att skiljedomstolen i dessa tvister i första hand skall träffa sitt avgörande på grundval av gällande folkrätt och endast i den mån rättsgrundsatser icke finnas, vilka äro tillämpliga på tvisten, döma *ex æquo et bono*. Denna föreskrift läser icke kunna tolkas annorlunda än att skiljedomstolen saknar behörighet att beröva en part en rättighet, som enligt folkrätten tillkommer densamma utan att denna part själv medgiver, att andra regler än gällande

materiell folkrätt få läggas till grund för domen. Riktigheten av denna tolkning bestyrkes dessutom av den resolution, i vilken Nationernas förbunds församling anbefalldes generalaktens antagande och i vilken det bland annat uttalas, att församlingen »konstaterar, att i fördrag fastslagna och ur folkrätten härflytande rättigheter äro bindande för de internationella domstolarna». Det kan visserligen från politisk ståndpunkt ifrågasättas, om förevarande bestämmelse i generalakten är väl överlagd, eftersom den otvivelaktigt i vissa fall kan leda till att själva grunden till en mellanfolklig tvist av icke-juridisk natur icke kan undanröjas genom skiljedomstolens utslag. Men för en stat i Sveriges ställning, vilken befinner sig i en situation, som i huvudsak motsvarar dess önskningsar, innebär generalaktens utformning i förevarande del näppeligen några vådor.

Övervägande skäl synas tala för att Sverige förbehållslöst ansluter sig till generalakten i dess helhet. Härigenom skulle icke blott den lucka, som vidlåder artikel 15 i Nationernas förbunds akt med dess bestämmelser om medling inför rådet av tvister, som icke hänskjutits till skiljedom, utfyllas, utan även rådsmedlingen såsom ett politiskt förlikningsförfarande även i sista hand undanskjutas för en opolitisk behandling av tvister, som leder till dessas definitiva slitande. En anslutning till även generalaktens bestämmelser synes därför stå i full överensstämmelse med de strävanden för ett utbyggande av den mellanfolkliga rättsordningen till allt fastare former, som Sverige städse efter måttet av sina krafter medverkat till inom Nationernas förbunds ram. Sverige skulle vidare härigenom på ett otvetydigt sätt ådagalägga en klar bekännelse till idén om fredlig lösning av alla mellanfolkliga tvister i förhållande till varje annan stat. Betydelsen av en dylik manifestation bör icke underskattas inför den snart sammanträdande nedrustningskonferensen, vid vilken en sammankoppling av frågan om rustningarnas nedskärning kan väntas komma att äga rum med skiljedoms- och säkerhetsfrågan.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t att tillstålla Nationernas förbunds generalsekreterare tilläggsförklaring av innehåll, att Sverige ansluter sig till den av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte i Genève i september 1928 till antagande förordade generalakt i dess helhet.

Stockholm den 22 januari 1932.

Eric Hallin.

Olof Olsson.

K. G. Westman.

Mauritz Hellberg.

J. Bergman.

Ivar Vennerström.

